

Programmaplan

Klimaat en Milieu

Bestuurlijk opdrachtgever: Margreet Overmeen - Bakhuis

Ambtelijk opdrachtgever: Alex Langius

Programmamanager: Angela Agus

Duur programma: 2023 – 2026

Samenvatting

Almelo staat voor een immense opgave. Deze opgave is vele malen groter dan de stedelijke vernieuwing in de jaren 90 en met veel meer impact. Daarom besloot de coalitie in 2022 om een programma Klimaat en Milieu op te stellen. Het programma pakt nieuwe grote opgaves op die versneld moeten worden en waarbij veel nieuwe ontwikkelingen zijn zoals de energietransitie en circulariteit. In de lijn wordt uitvoering van bestaand beleid met eventuele nieuwe accenten opgepakt. Doel is dat na beëindiging van het programma de energietransitie en circulariteit belegd worden in de lijnorganisatie.

In 'Bouwen aan kansen voor iedereen' zijn een aantal prioritaire onderwerpen benoemd die vallen onder bestaand beleid met eventuele nieuwe accenten en worden in de lijn opgepakt zoals klimaatadaptatie, asbestsanering stimuleren, ecologisch onderhoud van groen, meer biodiversiteit, schone lucht, duurzame en slimme mobiliteit en waterkwaliteit. Deze onderwerpen vallen niet onder het programma Klimaat en Milieu.

Dit programmaplan is de basis waarop we gedurende de gehele looptijd van het programma met elkaar werken aan deze strategische opgave binnen de gemeente Almelo.

Het plan beschrijft de uitgangspunten voor de uitvoering van het programma. Dit programma is een basis, maar er kan altijd aanleiding zijn om bijvoorbeeld door ontwikkelingen of trends onderdelen bij te stellen. Er wordt dan opnieuw naar dit programmaplan gekeken door de bestuurlijk opdrachtgever, ambtelijk opdrachtgever en de programmamanager.

De visie van het programma Klimaat en Milieu is:

In 2030 stoot Almelo 55% minder CO2 uit en in 2050 is Almelo een robuuste energieneutrale stad

Daarvoor werken wij samen met onze bedrijven, (kennis)instellingen, woningcorporaties, inwoners, stichtingen en andere overheden.

Voor de interne aansturing is een goede positionering en invulling van het opdrachtgeverschap van essentieel belang. Gekozen is voor één ambtelijk opdrachtgever.

Niet alle projecten die onder dit programma vallen kunnen altijd gestuurd worden op de oplossingen en het tijdsplan die we voor ogen hebben. Dit geldt met name voor zaken die partners of inwoners oppakken. In die gevallen hebben we als gemeente hooguit een stimulerende en faciliterende rol en stellen wij, en dus de gemeenteraad, niet de concrete maatregelen of aanpak vast. De energietransitie realiseren we samen en niet als gemeente alleen. We gaan ervan uit dat ieder daar zijn/haar rol nadrukkelijk pakt.

De samenhang tussen doelstellingen en inspanningen is in één beeld weergegeven door middel van een DIN. Aan de hand van een monitoringstool die aansluit bij de begrotingscyclus wordt bijgehouden of het programma op koers ligt.

De ambtelijk opdrachtgever en programmamanager overleggen of wijzigingen en/of uitbreidingen meegenomen worden in het lopende programma of dat er aanvullende afspraken gemaakt moeten worden of andere prioriteiten gesteld moeten worden.

1. Inleiding

De Nederlandse energiehuishouding verandert. De invulling van het Landelijk klimaatbeleid naar een reductie van broeikasgassen met 55% in 2030 en met een verdergaande ambitie naar nul emissies in 2050 vergt een stevige inzet op het verminderen van de energievraag en het opschalen van de productie en opslag van duurzame energie in Almelo. De landelijke keuze om ook tegelijk het aandeel (Gronings) aardgas op korte termijn terug te brengen naar nul en de oorlog in Oekraïne leiden tot verregaande veranderingen in de manier waarop we in onze energievraag voorzien.

We streven in Almelo naar een energie neutrale stad in 2050. In het algemeen betekent dit dat in een gebouw of gebied het energiegebruik door fossiele brandstoffen wordt gecompenseerd door daar duurzaam geproduceerde energie tegenover te zetten. Energieneutraal betekent dus niet dat er helemaal geen fossiele brandstoffen meer worden gebruikt.

Het realiseren van de energietransitie naar een duurzaam energiesysteem vergt een systeemverandering en is een forse en complexe opgave. Het Rijk heeft veel taken voor de uitvoering van het Klimaatakkoord bij de gemeenten neergelegd. We voelen ons verantwoordelijk en willen onze bijdrage leveren aan een duurzame en circulaire economie in Almelo.

Het voorliggende programma Klimaat en Milieu geeft invulling aan die lokale en regionale opgave. Het gaat om veranderingen die geleidelijk gaan en die in het vorige programma Duurzaamheid in de steigers zijn gezet. De transitie is een maatschappelijke veranderopgave met een behoorlijke doorlooptijd, maar omdat het gaat over grote veranderingen die tijd nodig hebben, wel om directe actie vragen. Een opgave die we als gemeente niet alleen doen maar samen oppakken met onze stakeholders. We werken samen aan een energiesysteem (gericht op verbruik, opwekken, transport en opslag) dat in 2050 energieneutraal is. We wekken zoveel als doelmatig mogelijk is zelf op en we gebruiken geen fossiele bronnen. Dat doen we met behoud van leefbaarheid, welzijn en betaalbaarheid, in samenhang met andere gemeentelijke ambities en in nauwe samenwerking met onze omgeving.

Tot 2030 willen we 157 MW duurzame energie opwekken maar tenminste een gelijke hoeveelheid moet na 2030 duurzaam opgewekt worden. Tot 2050 moeten jaarlijks gemiddeld rond de 1200 woningen van het aardgas af. En dan is de groei zoals nieuwe stedelijke ontwikkelingen en de elektrificering van de maatschappij nog niet eens meegenomen.

Dit illustreert de enorme technisch en maatschappelijke opgave die de energietransitie met zich meebrengt, ondanks het feit dat we hier 28 jaar de tijd voor geven. Het is onze ambitie om ons hiervoor maximaal in te spannen, maar wel met een realistische aanpak en oog voor bredere belangen.

Het verminderen van de energievraag krijgt prioriteit. Immers, wat niet wordt gebruikt draagt niet bij aan emissies en hoeft je niet duurzaam op te wekken. Maatschappelijk draagvlak en de betaalbaarheid voor alle partijen vragen om aandacht voor een eerlijke verdeling van de lusten en lasten van de energietransitie. We willen komen tot een eerlijke, haalbare en betaalbare transitie waarbij inwoners, ondernemers en instellingen zoveel mogelijk profiteren van de economische voordelen die de transitie oplevert.

Die opgave vullen we in met een programmatische aanpak. Deze is tot stand gekomen in een intensief proces binnen de gemeente en met direct betrokkenen. Dat heeft geleid tot het voorliggende programma Klimaat en Milieu voor de periode 2023-2026, een belangrijke stap in het realiseren van een energieneutraal Almelo in 2050.

2. Werkwijze

De energietransitie gaat over een omslag in de energiehuishouding tussen nu en medio deze eeuw. Dat lijkt een hele tijd maar er zal veel moeten gebeuren.

Op korte termijn betekent het vooral het ontwikkelen van kaders, het opdoen van ervaring en het aanjagen van nieuwe initiatieven, waarna opschaling kan plaatsvinden.

Om op te schalen is het belangrijk dat de transitie aanpak over een paar jaar onderdeel wordt van de reguliere taken van de gemeente. Naast aanjagen is ook de borging in de eigen organisatie vanaf één een belangrijk element in het programma.

De werkwijze van het programma is daarmee samen te vatten in 'uitwerken, aanjagen, opschalen en borgen': we gaan verder met het doen van ons huiswerk en het leren van wat elders gebeurt. Dat zetten we om in het aanjagen van initiatieven, bij voorkeur vanuit partijen in de gemeente zelf en vervolgens moet dat de standaard aanpak worden waardoor opschaling kan plaatsvinden. Het is zeker geen lineair proces dat zich als een project laat sturen. We leren, ontdekken verbeteringen en innovaties en proberen opnieuw. Daarom is regelmatig evalueren en bijsturen een belangrijk onderdeel van onze werkwijze.

Waarden en uitgangspunten

Om belangrijke publieke waarden voor Almelo te borgen en te zorgen voor een mate van zekerheid tijdens de transitie zijn een paar algemene principes gedefinieerd die we als leidraad hanteren in de uitvoering van het programma.

- *Schaalniveau*

Almelo heeft een stedelijk gebied met verschillende wijken en bedrijventerreinen, twee dorpen en nieuwe stedelijke ontwikkelingen in het vooruitzicht.

De energietransitie kent ook verschillende schaalniveaus die zich ruimtelijk, economisch en sociaal manifesteren. Bijvoorbeeld zonnepanelen op woningen en panden of op land en windmolens in het landschap, of lokaal eigenaarschap, buurtbatterijen, waterstofhub etc.

Om de menselijke maat te houden willen we dat de schaal van ontwikkelingen past bij de schaal van de omgeving waar deze wordt toegepast. Dat draagt bij aan het vinden van oplossingen die lokaal realiseerbaar zijn en op draagvlak zijn gebaseerd.

- *Effectiviteit versus efficiëntie*

De energietransitie brengt veel nieuwe ontwikkelingen met zich mee. Dat zijn deels nieuwe, innovatieve technologieën en deels ontwikkelingen van organisatorische of financiële aard. We zoeken met dit programma naar daadwerkelijk impactvolle veranderingen. Zoals kiezen voor een omslag naar duurzaam en afscheid nemen van fossiele energie en niet kiezen voor een oplossing die oude systemen wat efficiënter maken en voorlopig nog wel fossiele energie blijven gebruiken. We willen effectieve

oplossingen die daadwerkelijk tot effect hebben dat we van fossiele energie omschakelen naar duurzame energie.

- *Betaalbaarheid*

De energietransitie is niet alleen een technische verandering maar brengt financiële en ook economische en sociale veranderingen teweeg. Toegang tot betaalbare energie is een basisbehoefte voor iedereen, dat is sinds het begin van 2022 duidelijk naar voren gekomen. Daar staan we als gemeente voor. Dat betekent dat we sturen op de laagst mogelijke kosten voor inwoners, ondernemers en instellingen. We willen een inclusieve energietransitie. Natuurlijk binnen de grenzen waar we als gemeente invloed op hebben. Dat betekent ook dat de transitie transparant en billijk moet verlopen.

- *Flexibiliteit*

Van nature wordt beleid opgesteld vanuit de huidige situatie en is daarmee conserverend van aard. Juist in de energietransitie gebeurt er veel waarvan we niet weten waar dat toe gaat leiden. Dat kunnen ontwikkelingen zijn van technische en maatschappelijk aard. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van energieopslag of aandeel lokaal eigendom. We weten dat de ontwikkelingen plaatsvinden en dat er ruimte moet zijn om met deze onbekende toekomst om te gaan. Het is geen optie om te wachten tot de ultieme techniek ontwikkeld en in werking is. Flexibiliteit is daarom zowel beleidsmatig als ruimtelijk nodig.

- *Betrokkenheid*

De energietransitie realiseren we samen met inwoners, ondernemers en andere organisaties. Iedereen gaat het op een bepaald moment merken: thuis, in de straat of in de omgeving. Betrokkenheid is daarom belangrijk. Zo komen we samen tot slimmere en beter gedragen oplossingen en worden extra kansen benut. Iedereen moet mee kunnen doen. Diversiteit van betrokkenen is belangrijk om voldoende verschillende perspectieven in processen mee te laten wegen. En dat betekent ook dat waar dat kan de lokale omgeving profiteert van de transitie.

3. Visie en ambitie

Almelo staat voor een immense opgave. Deze opgave is vele malen groter dan de stedelijke vernieuwing in de jaren 90 en met veel meer impact. Daarom heeft de coalitie in 2022 besloten om een programma Klimaat en Milieu op te stellen. Het programma pakt nieuwe grote opgaves op die moeten worden versneld en waarbij veel nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden zoals in dit geval de energietransitie en circulariteit. In de lijn wordt uitvoering van bestaand beleid met eventuele nieuwe accenten opgepakt. Doel is dat aan het eind van het programma Klimaat en Milieu de energietransitie en circulariteit belegd worden in de lijnorganisatie.

In 'Bouwen aan kansen voor iedereen' zijn een aantal prioritaire onderwerpen benoemd die vallen onder bestaand beleid met eventuele nieuwe accenten en worden daarom in de lijn opgepakt zoals klimaataadaptatie, asbestsanering stimuleren, ecologisch onderhoud van groen, meer biodiversiteit, schone lucht, duurzame en slimme mobiliteit en waterkwaliteit. Deze onderwerpen vallen niet onder het programma Klimaat en Milieu.

Duurzaamheid is geen overbodige luxe; het is een urgente verantwoordelijkheid die op een ieders schouders rust.

Willen we de aarde en welvaart behouden voor onze kinderen, dan moeten we nu maatregelen nemen. Dit kunnen en mogen we niet overlaten aan de volgende generatie.

Hier ligt een grote opgave voor ons als gemeente. De gemeente Almelo wil de komende jaren sterk inzetten op de energietransitie en circulariteit.

We worden een robuuste stad die zich voorbereid op een aardgasloos bestaan. De CO₂ uitstoot zal sterk verminderen omdat we op een duurzame wijze energie opwekken. De infrastructuur voor het opladen van auto's zal anders worden dan tot nu toe gebruikelijk. We gaan naar een circulaire en meer lokaal gerichte economie. Hergebruik van grondstoffen wordt nog vanzelfsprekender.

De visie van het programma Klimaat en Milieu is:

In 2030 stoot Almelo 55% minder CO₂ uit en in 2050 is Almelo een robuuste energieneutrale stad

Daarvoor werken wij samen met onze bedrijven, instellingen, woningcorporaties, inwoners, stichtingen en andere overheden.

4. Doelen

De visie uit het vorige hoofdstuk geeft richting aan de toekomst: daar willen we heen. Om daar te komen is de globale richting vertaald naar strategische doelen en vervolgens zijn de strategische doelen geoperationaliseerd: wat willen we concreet bereiken. De programmamanager is, na opdracht van de ambtelijk opdrachtgever, verantwoordelijk voor het realiseren van deze operationele doelstellingen. Daarvoor worden inspanningen verricht die in het volgende hoofdstuk zijn beschreven. Die inspanningen kunnen per jaar wijzigen, maar wanneer daar aanleiding toe is vanzelfsprekend ook tussentijds. We gaan uit van het principe 'doen wat nodig is op het moment dat het kan en op de manier die past'. Vanzelfsprekend zal dit wanneer het aan de orde is, in nauw overleg met zowel Ambtelijk als Bestuurlijk Opdrachtgever besproken worden. Het jaar 2026 is de uiteindelijke termijn waarbinnen we de doelen willen bereiken. Omdat we gedurende het programma al volop bezig zijn met deze doelen en inspanningen, kunnen de doelen eerder zijn bereikt.

De volgende vier strategische doelen (groen) met bijbehorende operationele doelstellingen zijn leidend:

- I. In Almelo wordt jaarlijks meer fossiele energie bespaard.**
 - a. Inwoners en ondernemers gaan aan de slag met verduurzamen en wij ondersteunen hen.
 - b. In 2026 zijn tenminste 2.000 woningeigenaren ondersteund met isoleren.

- II. In 2026 wordt meer duurzame energie opgewekt. Duurzame energie wordt deels lokaal opgeslagen.**
 - a. In 2026 zijn - om in het jaar 2030 te voldoen aan de vastgestelde RES-opgave - relevante (omgevings)vergunningen afgegeven en bestemmingsplanprocedures ten behoeve van duurzame energieopwekking voor zon- en windenergie afgerond.
 - b. Minimaal 50% lokaal eigenaarschap bij nieuwe duurzame energieopwekking.

- III. In Almelo zijn meer woningen aardgasvrij of gereed om van het aardgas af te gaan.**
 - a. In 2026 zijn er drie wijkuitvoeringsplannen (WUP) vastgesteld en is de uitvoering gestart.

IV. In Almelo worden minder grondstoffen gebruikt en meer materialen hergebruikt om te komen tot een circulaire economie.

- a. We streven ernaar 25% van de inkoop van de gemeente circulair aan te besteden in 2026.

Stakeholdersbijeenkomst

Op 2 december hebben we met verschillende stakeholders de conceptvisie en -ambities van het programma besproken. Het gesprek ging over ambities en uitdagingen. Hoe dagen we onszelf uit en hoe scherpen we onze ambities aan door de stip op de horizon naar voren te trekken. De stakeholders waren blij verrast over de ambities van de gemeente maar mochten ook wel iets aangescherpt worden. En dat advies is ter harte genomen. De benaming van het programma vond men onduidelijk. Circulariteit in plaats van Milieu dekt de lading beter want dat is ook meer een grote nieuwe opgave.

Het is een kans om Almelo positief te profileren, wij willen circulair inkopen en kijken daarmee verder dan alleen een inkoopprijs. De markt wil uitgedaagd worden om een goed aanbod te doen.

De stakeholders willen naast meedenken en samenwerken in projecten ook met eigen projecten meewerken aan de ambitie en soms hierin gefaciliteerd worden door de gemeente. Zoals bij de duurzaamheidsambities van Aadorp. Centraal kwam naar voren dat het belangrijk is inwoners mee te krijgen in deze transitie, ontzorgen en aan de hand te nemen als dat nodig is.

Een grote succesfactor, en daar zijn we eigenlijk al een aantal jaar mee bezig, ligt in de intensieve samenwerking: gemeente, woningbouwcorporaties, netbeheerder, ondernemers en andere stakeholders. We houden elkaar vast, want samen kunnen we de best practices realiseren.

5. Resultaten en inspanningen

In dit hoofdstuk worden de hiervoor beschreven doelen uitgewerkt. Deze uitwerking is een momentopname en geeft een zo actueel mogelijk overzicht van bestaande en voorgenomen activiteiten. Voortschrijdende inzichten en nieuwe ontwikkelingen kunnen leiden tot aanpassing of toevoeging van activiteiten. In de komende jaren zal via de P&C cyclus dan ook elk jaar een nieuwe stand van zaken en werkprogramma voor dat jaar opgenomen.

Het programma Klimaat en Milieu richt zich op vier programmalijnen:

1: Besparen

2: Duurzame energie

3: Warmte alternatief

4: Circulariteit

Programmalijn 1: Besparen

De huidige energievraag zal drastisch veranderen en we stoppen met het gebruiken van fossiele brandstoffen. Dat betekent dat we energiedragers zoals aardgas en grijze stroom in 2050 niet meer gebruiken. Verminderen van de energievraag is belangrijk, simpelweg omdat energie die niet wordt gebruikt niet hoeft te worden opgewekt en daarmee ook minder lokale ruimte, infrastructuur en financiën nodig is.

Feit is dat groei van de gemeente een extra energievraag oplevert net als rijden en verwarmen met elektriciteit. En dat leidt weer tot een vraag naar extra capaciteit op het elektriciteitsnet. De uitdaging is dus om ondanks die groei toch de energiebehoefte van de gemeente als geheel te reduceren. We gaan ons richten op besparen bij inwoners, bedrijven en andere organisaties.

Besparen en isoleren

Almelo heeft ruim 33.000 woningen en 5.000 andere gebouwen. Al deze gebouwen moeten verduurzaamd worden. De woningcorporaties zijn verantwoordelijk voor het verduurzamen van hun woningen (gemiddeld label B in 2028). Een megaklus waar gezamenlijke afspraken over gemaakt moeten worden. De andere helft van de woningen in Almelo zijn koopwoningen. Al die woningeigenaren moeten aan de slag om hun huis te verduurzamen. Datzelfde geldt voor eigenaren van maatschappelijk vastgoed en bedrijfspanden.

Energiebesparing wordt telkens belangrijker, mede vanwege het stijgen van de energielasten. Met als gevolg dat huishoudens te maken krijgen met energiestress.

Hiervoor is vorig jaar een plan van aanpak inclusieve energietransitie ontwikkeld zodat alle huishoudens kunnen verduurzamen. Het plan bevat een nadere beschrijving van de barrières en de instrumenten die als hefboom dienen. Een arbeidsintensieve, deels individuele

aanpak, om woningeigenaren in beweging te krijgen. Het plan van aanpak wordt verder uitgewerkt tot een concrete uitvoeringsagenda.

Energiebesparing is grofweg in te delen in drie hoofdonderdelen:

1. Gedrag (10-15% besparing mogelijk)
2. Kleine energiebesparende maatregelen (10-15% besparing mogelijk)
3. Grote energiebesparende maatregelen (30-50% besparing mogelijk)

Door algemene voorlichting via onder andere het energieloket en door de FIXbrigade, energie wooncoaches en bouwadviseurs proberen we inwoners inzicht te geven in hun gedrag en de mogelijkheden om energie te besparen met kleine en grote maatregelen.

De FIXbrigade is vooral bedoeld om huurders te helpen met inzicht in gedrag en kleine energiebesparende maatregelen. De energie wooncoaches geven inwoners met een eigen woning een opmaat gemaakt advies om hun eigen huis te verduurzamen en van welke landelijke regelingen gebruik kan worden gemaakt. Deze inwoners gaan daarna zelf aan de slag met het opvragen van offertes.

De groep inwoners met een laag inkomen die eigenaar zijn van een slecht geïsoleerd huis worden zoveel mogelijk ontzorgd door de bouwadviseur. Ontzorgen betekent dat inwoners een helpende hand wordt geboden bij het verduurzamen van de woning die niet op eigen kracht kunnen verduurzamen. De bouwadviseur ondersteunt de woningeigenaar bij het maken van een verduurzamingsplan, het zoeken naar subsidies/leningen en offertes. De inzet van de bouwadviseur wordt gefinancierd uit de specifieke uitkering Energiearmoede (Spuk). Gemeenten dienen deze middelen gericht in te zetten om specifieke huishoudens te ondersteunen bij het nemen van maatregelen om energieverbruik te verminderen. Achteraf moeten gemeenten via de SiSa-systematiek verantwoorden hoe de middelen zijn ingezet.

We sluiten aan bij lokale initiatieven, bijvoorbeeld gezamenlijk energiebesparende materialen inkopen, of stimuleren en faciliteren dit soort acties.

Samen met het ondernemersloket worden ondernemers gestimuleerd om te verduurzamen.

Isolatieprogramma

Het kabinet wil naast de vele regelingen (11) die er al zijn ook een nationaal isolatieprogramma opzetten om de isolatie van woningen te versnellen. Voor deelname in het nationaal isolatieprogramma wordt een plan van aanpak opgesteld.

Er zijn een groot aantal projecten en inspanningen voorzien. Er is een analyse gemaakt van projecten die vragen om aansturing vanuit het programma omdat ze inhoudelijk van cruciaal belang zijn voor de doelrealisatie en vragen om aansturing vanuit één programma.

Lobby

Het verduurzamen van alle woningen is een enorme operatie. Woningcorporaties pakken hun verantwoordelijkheid. Particuliere woningeigenaren hebben een meer afwachtende houding. Financiering is de grote drempel voor deze groep. Om vaart te maken met de energietransitie is veel tijd en geld nodig. Het Rijk biedt veel middelen via verschillende

regelingen met verschillende voorwaarden. Wij lobbyen voor meer vrijheid om middelen in te zetten waar het nodig is.

Het goede voorbeeld

Het Rijk heeft duidelijke doelen gesteld ten aanzien van de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. We stimuleren dit actief, onder andere via de diverse nationale subsidiemogelijkheden. We geven ook zelf het goede voorbeeld. Door onze eigen vastgoedvoorraad te verduurzamen zodat ze van het aardgas af kunnen. Hiervoor wordt een plan van aanpak opgesteld.

Programmalijn 2: Duurzame energie

Om Almelo van duurzame energie te voorzien, is het stimuleren van de opwek en opslag van (duurzame) energie belangrijk. Hierbij gaat het voornamelijk om wind- en zonne-energie. In Almelo is de komende jaren sprake van netcongestie. Een andere wijze van opslag kan een tussentijdse oplossing zijn en kan innovatie aanjagen. Daarnaast draagt het bij aan een stabielere energievoorziening. In de komende jaren wordt er steeds meer overgeschakeld op elektriciteit, die ook duurzaam opgewekt moet worden. Daarnaast draagt een goede verhouding tussen opwekking van duurzame energie uit zon (40%) en wind (60%) bij aan een stabielere energievoorziening.

We moeten samen met het bedrijfsleven experimenteren op het gebied van lokale slimme energienetwerken en energieopslag (denk aan batterijen of waterstof) om te kijken hoe we komende jaren de netcongestie het hoofd kunnen bieden. De energietransitie moet geen spaak in het wiel worden voor de economie in Almelo maar juist een stimulans. Bovendien willen we lokaal eigenaarschap stimuleren en faciliteren.

Beleid

Samen met andere Twentse gemeenten en stakeholders is de RES 1.0 opgesteld. Deze wordt in RES 2.0 Twente nader geconcretiseerd. De duurzame energieladder gaan we herzien. Lokaal eigenaarschap wordt steviger verankerd. Bij duurzame energieprojecten worden randvoorwaarden voor lokaal eigenaarschap gehanteerd. Het streven is naar minimaal 50% lokaal eigendom.

Zon en wind

We gaan particuliere eigenaren en eigenaren van kleine bedrijfspanden stimuleren om zonnepanelen op hun dak te leggen. Bedrijven die al een positieve SDE-subsidie beschikking ontvingen stimuleren we om deze uit te voeren.

Rijkswaterstaat en de gemeenten langs de A35 verkennen de mogelijkheden van zonnepanelen langs de weg. Voor Almelo kijken we specifiek naar het deel langs XL Businesspark langs het talud.

Samen met Twenterand, Tubbergen en de provincie verkennen we de realisatie van windturbines in de Noordflank.

Lokaal eigenaarschap is één van de onderwerpen die expliciet aan de orde komt.

Opslag en netcongestie

Door netcongestie kan in de komende periode op grote daken (die nog niet zijn aangemeld) geen zonne-energie worden opgewekt. Onze inzet is dat we bij de netbeheerders lobbyen om op een innovatieve wijze ruimte te creëren. Daarnaast stimuleren en faciliteren we initiatieven die betrekking hebben op energieopslag, zoals de Waterstofhub en een buurtbatterij.

Programmaliijn 3: Warmte alternatief

De warmtevoorziening is een belangrijk onderdeel van de energietransitie. Uiteindelijk gaan alle gebouwen van het aardgas af. Om dit te bereiken moet er voor elk gebouw dat nu nog gebruik maakt van aardgas een alternatief komen. In de Transitievisie warmte (TVW) 2020 is hier een voorzet voor gemaakt, die tenminste elke 5 jaar geactualiseerd moet worden. Het is een doorkijk naar de mogelijke alternatieven voor Almelo. Nieuwe ontwikkelingen op gebied van techniek en stadsontwikkeling (Spoorzone) worden meegenomen. We nemen de nieuwe energiekarta van de netbeheerders hierin mee. Deze is opgesteld om met een grotere zekerheid te zeggen welke beschikbare warmtebronnen waar gebruikt kunnen worden en waar er bijvoorbeeld een individuele warmte oplossing nodig is.

Om in 2050 van het aardgas te zijn moet een standaard aanpak komen waar vanaf 2026 mee gewerkt wordt. De wijkaanpakken voor Aalderinkshoek, Windmolenbroek en bedrijvenpark Bornsestraat helpen om in 2026 tot zo'n standaard aanpak te komen.

Vier wijkaanpakken

Aalderinkshoek is aangewezen als proeftuin aardgasvrije wijken (PAW) en ontving hiervoor subsidie. De eerste contouren voor een mogelijk bronnet in een deel van de wijk Aalderinkshoek zijn bekend. Dit wordt uitgewerkt tot een schetsontwerp en vervolgens een voorlopig ontwerp. Eind 2023, begin 2024 leidt dit tot een wijkuitvoeringsplan. In dit proces werken we nauw samen met inwoners, drie woningcorporaties, het waterschap en Cogas.

Een deel van Windmolenbroek is in de transitievisie warmte 2020 aangewezen als gebied met de ambitie om in 2030 aardgasvrij [ready] te zijn. In dit deel van Windmolenbroek gaat het vooral om particulier woningbezit. Om deze eigenaren te helpen met verduurzamen ligt, naast het onderzoeken van een warmtealternatief, de focus op het aardgasvrij [ready] maken van de woningen. Denk hierbij aan isoleren om de energievraag naar beneden te brengen.

De mogelijkheden om de warmte vanuit Urenco te gebruiken voor de bedrijven op het bedrijvenpark zijn onderzocht. De volgende stap is een intentieverklaring tussen de bedrijven en de gemeente en het opstellen van een business case.

Duurzaam Aadorp stelt zelf een wijkuitvoeringsplan op. Dit stemmen we af en faciliteren daar waar nodig. Al deze wijkaanpakken dienen als voorbeeld voor andere wijken.

Programmalijn 4: Circulariteit

De komende jaren krijgt circulariteit steeds meer aandacht. Primaire grondstoffen raken op en dat kan belemmerend werken voor bedrijven en inwoners. We moeten op zoek naar een andere manier van denken en doen. In een circulaire economie worden zo min mogelijk nieuwe grondstoffen gebruikt en wordt geen afval geproduceerd. Nationaal zijn de ambities vastgesteld: In 2030 het gebruik van primaire grondstoffen met 50% verminderen en in 2050 volledig circulair zijn. Het Rijk stelde hiervoor een uitvoeringsprogramma op met activiteiten en beoogde resultaten, als concrete stappen richting de uiteindelijke ambitie. Met de ondertekening van het Grondstoffenakkoord in 2017 committeerde een breed maatschappelijk veld (waaronder - via de VNG - de gemeenten) zich aan bovengenoemd uitvoeringsprogramma. Ook in Almelo zijn we op zoek naar hoe we de transitie naar een circulaire economie kunnen stimuleren.

Daarom stellen we een visiedocument op. Mede door de schaarste aan grondstoffen is circulariteit in aanbestedingen een steeds groter aandachtspunt. We onderzoeken wat haalbaar is voor eigen aanbestedingen. Er zijn nu al een aantal Almelo'se bedrijven waar circulariteit hoog in hun vaandel staat. Samen met de bedrijven wordt geprobeerd andere Almelo'se bedrijven te enthousiasmeren en te stimuleren om meer circulair te denken en te doen.

Samenhang

In bijlage 1 is de samenhang tussen doelstellingen en inspanningen in één beeld weergegeven door middel van een DIN. De activiteiten van het eerste begrotingsjaar zijn hierin verwerkt. Sommige projecten lopen door naar volgende begrotingsjaren, anderen zullen afgerond worden en er zullen nieuwe projecten worden opgestart.

6. Veranderstrategie

In het programma werken we aan lange termijn doelen. Om de gewenste beweging te krijgen, hanteert Almelo vijf strategieën. De opbouw van de vijf strategieën gaat uit van een steeds groter ingrijpen in de leefomgeving, maar de stappen hoeven niet noodzakelijkerwijs in deze volgorde uitgevoerd te worden.

Strategie 1: Bewustzijn creëren

Deze strategie is erop gericht dat inwoners, bedrijven, instellingen en onze eigen organisatie zich bewust zijn dat klimaatverandering om actie vraagt en dat zij daar zelf aan bij kunnen dragen. Acties om risico's van klimaatverandering te beperken en acties richting een andere energievoorziening en een circulaire economie. Ze weten wat ze zelf kunnen doen om risico's te beperken en kansen te benutten.

Strategie 2: netwerken bouwen

Veel van de doelen liggen niet of maar gedeeltelijk binnen de directe invloedssfeer van de gemeente. Om onze invloedssfeer te vergroten of te gebruiken, bouwen we (mee aan) netwerken met inwoners, bedrijven, (kennis-) instellingen. Binnen deze netwerken wordt kennis uitgewisseld, ervaring en enthousiasme gedeeld. Een eerste voorwaarde om te werken aan gezamenlijke doelen.

Strategie 3: stimuleren en ontzorgen

We stimuleren inwoners en bedrijven om zelf aan de slag te gaan. Dat doen we door goede informatie te geven via verschillende kanalen waaronder het energieloket. We bieden ondersteuning door middel van de FIXbrigade, energie wooncoaches en bouwadviseurs. En we gaan met hen in gesprek. Waar er initiatieven zijn die in de lijn liggen met onze doelen, helpen we door te ontzorgen.

Strategie 4: zelf beginnen

De gemeente Almelo is al begonnen met verduurzamen van een deel van haar vastgoed en energiebesparing bij openbare verlichting. Bij projecten in de openbare ruimte komt circulair inkopen steeds vaker om de hoek kijken. We gaan stappen maken door beleid, vertaling en uitvoering integraal tot stand te laten komen. We geven het goede voorbeeld, doen ervaring op en stimuleren daarmee andere partijen om in beweging te komen.

Strategie 5: verstandig opschalen

We starten met projecten samen met onze partners. We leren wat wel en niet werkt, en gaan daarover in gesprek. We versnellen waar dat kan. Daarbij is betaalbaarheid, haalbaarheid en realisme belangrijk. We zetten nu niet de volle vaart in op een onzekere route, maar zoeken verstandig en vol energie een pad naar een robuust en energieneutraal Almelo.

7. Afbakening en afstemming

De programmamanager Klimaat en Milieu is verantwoordelijk voor het realiseren van de doelstellingen van het programma, door uitvoering van de projecten en activiteiten opgenomen in de gemeentelijke begroting.

Voor initiatieven van derden waar de gemeente ook een rol speelt, is de programmamanager intern de opdrachtgever, maar kan onze rol extern verschillend zijn. Zo kunnen we de ene keer in nauwe samenwerking met iemand of een groep zaken oppakken, maar onze rol kan op andere momenten ook vrij beperkt zijn omdat de initiatiefnemer zelfstandig dingen op kan en wil pakken. In die gevallen is onze rol dus beperkt, maar daarmee ook de mate van sturing op specifieke oplossingen en verantwoording achteraf aan bijvoorbeeld de gemeenteraad. Het is nu eenmaal de nieuwe realiteit van het samenwerken van ons als gemeente met partners, ondernemers en inwoners (van buiten naar binnen). Vanuit het programma gaan we ervanuit dat de ambtelijk opdrachtgever en bestuurlijk opdrachtgever hierin ook nadrukkelijk hun rol zullen nemen wanneer dit leidt tot wrijving.

In 'Bouwen aan kansen voor iedereen' zijn een aantal prioritaire onderwerpen benoemd die vallen onder bestaand beleid met eventuele nieuwe accenten en worden daarom in de lijn opgepakt zoals klimaatadaptatie, asbestsanering stimuleren, ecologisch onderhoud van groen, meer biodiversiteit, schone lucht, duurzame en slimme mobiliteit en waterkwaliteit. Deze onderwerpen vallen niet onder het programma. En daar is de programmamanager ook niet verantwoordelijk voor.

Om te komen tot een integrale benadering en aanpak draagt de programmamanager tevens zorg voor afstemming op andere beleidsterreinen, projecten en programma's, zoals mobiliteit, openbare ruimte, economie, wonen, stadsontwikkeling en Leefbare wijken.

Voor de onderdelen en projecten die onder de opdrachtgeversrol en de regierol van het programma vallen is de programmamanager (eind)verantwoordelijk. Voor deze onderdelen en projecten is de programmamanager ook deelbudgethouder. Daarbij wordt er ook vanuit gegaan dat dit budget beschikbaar is en blijft ten behoeve van het programma. Inzet voor andere doelen leidt altijd tot heroverweging van de in dit plan genoemde doelen en inspanningen. Daarover zal dan overleg moeten plaatsvinden met de programmamanager.

Voor alle andere belangrijke initiatieven, ontwikkelingen en projecten die bijdragen of afbreuk doen aan het realiseren van de doelstellingen van het programma wordt ook contact opgenomen met de programmamanager zodat vooraf toetsing kan plaats te vinden. Dat vraagt ook een nadrukkelijke sensitiviteit bij de ambtelijk opdrachtgever en bestuurlijk opdrachtgever in hun reguliere overleggen waarin zaken uit de lijn aan de orde komen. Vanuit het programma wordt hierin van hen verwacht dat zij op dergelijke momenten actief de link naar de programma's leggen om na te gaan of afstemming al heeft plaats gevonden of om deze afstemming alsnog plaats te laten vinden.

Tenslotte heeft de programmamanager de mogelijkheid om met betrekking tot initiatieven, beleid, ontwikkelingen en projecten (indien nodig) kaders en richtlijnen te stellen. Bijvoorbeeld bij beleidsplannen die het programma raken en zouden kunnen versterken.

8. Monitoring en sturing

Het programma is dynamisch en dat geldt ook voor de te leveren inspanningen. Wat er nodig is om te komen tot doelrealisatie verandert mee met de veranderingen in het speelveld. Dat speelveld is volop in ontwikkeling. Zo had niemand begin 2022 verwacht dat de EU zou inzetten op afschaling van gebruik van Russisch aardgas en olie binnen het jaar en dat de energieprijzen zo zouden stijgen. Ook technische innovaties volgen elkaar snel op. Dit vraagt om een flexibele aanpak met ruimte voor tussentijdse aanpassingen.

We realiseren ons ook dat de inspanningen van de gemeente een onderdeel zijn van een groter geheel aan inspanningen op mondiaal, nationaal, regionaal en lokaal niveau om klimaatverandering tegen te gaan en een transitie naar een duurzaam energiesysteem te realiseren. Dat betekent ook dat er niet altijd een één op één relatie bestaat tussen een maatregel of inspanning en de beoogde maatschappelijke effecten. Dat vereist een voorzichtige interpretatie van de uitkomsten van monitoring en de sturingswaarde ervan. Toch is monitoring belangrijk. Het kan leiden tot directe aanpassing van beleid, als tot een analyse van achterliggende patronen en diepere liggende patronen die van invloed zijn op de resultaten.

Doelbereiking betekent scherp in beeld hebben waarom je doet wat je doet. In een beleidsvoorbereidende fase kan dat anders zijn dan in een uitvoerende of consoliderende fase. In het ene geval kan een gedragen plan dat succesvol door een besluitvormingsproces is gegaan een prima resultaat zijn, in het andere kan het gaan om fysiek gerealiseerde projecten en maatregelen, al dan niet door de gemeente zelf. Beide zullen voorkomen in dit programma.

Uiteindelijk telt echter niet alleen de voortgang maar het resultaat. Per programmaliijn stellen we indicatoren daarvoor vast. In onderstaande tabel geven we de indicatoren voor de komende periode. Deze indicatoren worden opgenomen in de begrotingscyclus. Omdat de indicatoren afkomstig zijn van landelijke en regionale onderzoeken lopen de gegevens een jaar of twee achter.

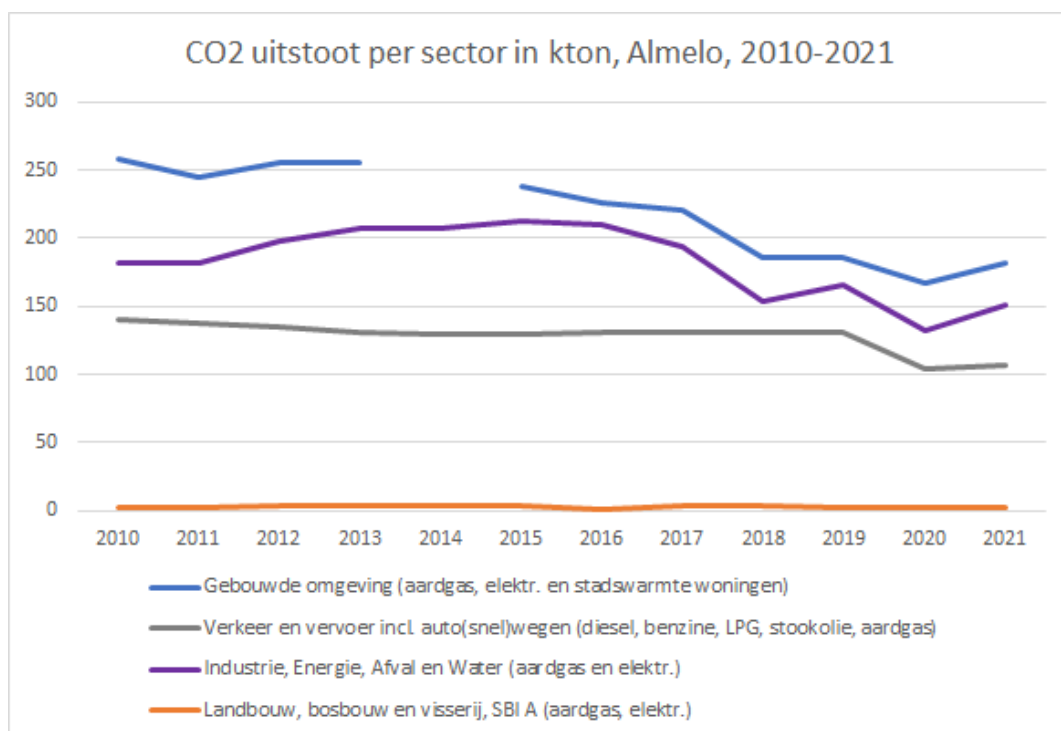
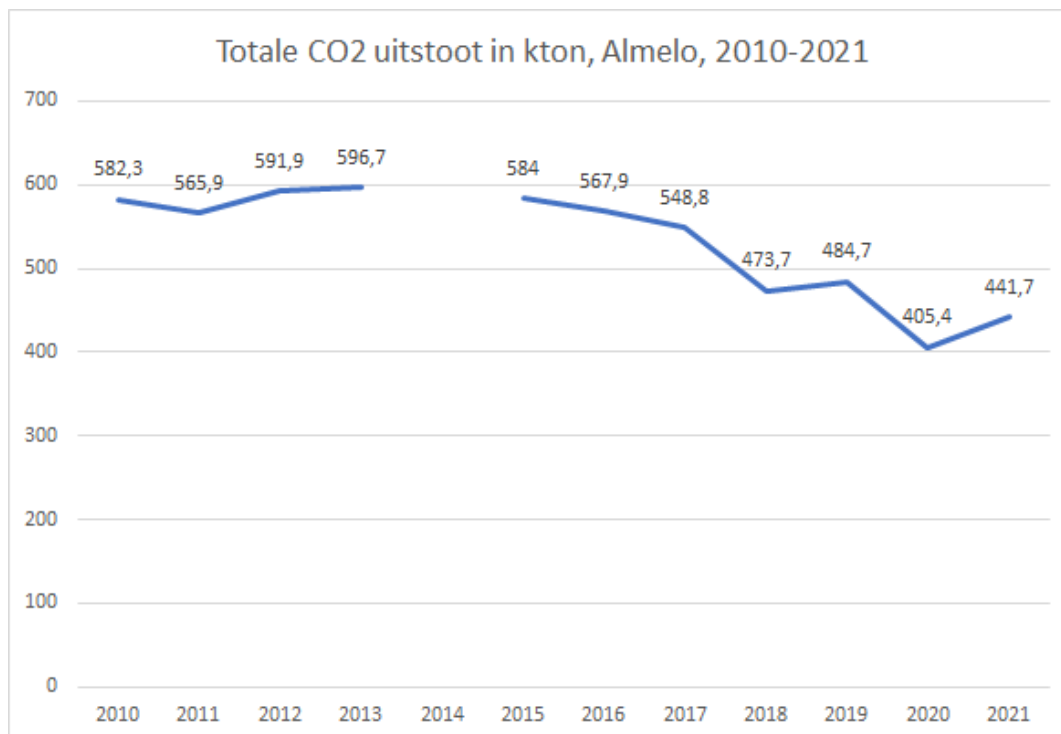
Een programma is per definitie een vernieuwend, op ontwikkeling gericht en complex proces. Jaarlijkse actuele verantwoordingscijfers die iets zeggen over de voortgang van het programma zijn zeldzaam. De kennis over complexe systemen leert ons dat juist een wat andere monitoring, met aandacht voor kwalitatieve informatie kansen biedt. Meten gaat dan minder om het resultaat (de presentatie van de cijfers), maar meer om het proces (samen een complexe werkelijkheid leren begrijpen).

De visie van het programma Klimaat en Milieu gaat over verminderen van CO₂ uitstoot, de trend van de laatste jaren vindt u in onderstaande grafieken. Het programma Klimaat en milieu zet in deze trend te doorbreken.

In de onderste grafiek is te zien dat de CO₂ uitstoot van landbouw minimaal is omdat het hier alleen om CO₂ uitstoot gaat en niet over stikstof en ammoniak.

De gemeente heeft de meeste invloed op de gebouwde omgeving en industrie en zal daarom daar de meeste inzet plegen. Bij verkeer en vervoer stimuleren en faciliteren we om elektrisch te gaan rijden of de fiets te nemen via het gemeentelijke verkeers en vervoersbeleid.

Trends

2014 totaal is niet bekend vanwege onbekende CO2 uitstoot gebouwde omgeving.

Cijfers/ indicatoren

Om daadwerkelijk te weten of de inspanningen tot het gewenste resultaat leiden, monitoren we met behulp van onderstaande indicatoren alle acties binnen het programma. Deze verantwoording vindt plaats door te tellen (indicatoren) én te vertellen (tekstueel in de jaarverantwoording). Voor de meeste indicatoren zijn we afhankelijk van de meest actuele cijfers die beschikbaar zijn bij het CBS, Klimaatmonitor en Monitor RES. Deze lopen altijd achter.

Indicator	Peilwaarde (Meest recent)	Ambitie 2026	Bron
aantal woning eigenaren ondersteund bij het isoleren.	0 (1-1-2023)	2.000	gemeente (jaarlijks)
Aantal zonnepaneelinstallaties op woningen	5.411 (2021*)	8.500	CBS (jaarlijks)
Aandeel hernieuwbare energie op totaal energieverbruik inclusief Twence	13% (2020)	20%	Klimaatmonitor
Huidige opwek als aandeel van het bod RES	79 GWh (1-6-2022)	110 GWh	Monitor RES
Aandeel woningen zonder aardgasaansluiting	2% (2021)	4%	CBS
Aardgasverbruik in woning (temp. gecorrigeerd)**	42,0 mln m ³ (2020)	35 mln m ³	Monitor RES

* de gegevens voor 2021 zijn voorlopig

** Het gemiddelde aardgasverbruik is gecorrigeerd voor koude en zachte winters om de trend beter zichtbaar te maken. Anders ontstaat een vertekend beeld.

Sturing

Periodiek zal de programmamanager in overleg met de verantwoordelijke trekker deze aandachtsgebieden doorspreken.

De programmamanager rapporteert aan de ambtelijk opdrachtgever en bestuurlijk opdrachtgever over de belangrijkste ontwikkelingen op programmaniveau en de hoofdlijnen van de voortgang van projecten en eventuele essentiële afwijkingen en gerealiseerde zaken.

Feit is, dat zoals ook te zien is in de DIN, er projecten of activiteiten zijn die wel bijdragen aan de doelstellingen die in het programma zijn opgenomen, maar door partners opgepakt. Op deze sporen heeft de programmamanager geen regierol en heeft daarmee niet altijd sturing op de oplossingen en het tijdsplan. Ook is bijvoorbeeld de rol van de gemeenteraad kaderstellend als zaken door partners of inwoners worden opgepakt en stellen niet de concrete maatregelen of aanpak vast. Hierin flexibel kunnen schakelen maakt dat er voor het programma ruimte ontstaat om de goede dingen te (laten) doen. Dit vraagt echt wel een groot rolbewustzijn, waarbij we er in het programmacontract vanuit gaan dat ieder daar zijn/haar rol nadrukkelijk in pakt: de programmamanager, maar ook de ambtelijk opdrachtgever en bestuurlijk opdrachtgever.

Gewenste tussentijdse wijzigingen of uitbreidingen lopen primair via de directie. Vanzelfsprekend zal in nauw overleg met de betreffende ambtelijk opdrachtgever en programmamanager vervolgens afgewogen worden of dit gewoon meegenomen kan worden in het lopende programma of dat er aanvullende afspraken gemaakt moeten worden of zelf andere prioriteiten gesteld moeten worden.

Via de begrotingscyclus rapporteert de programmamanager aan het college en de gemeenteraad in de vorm die gebruikelijk is binnen de organisatie.

9. Organisatie en overleg

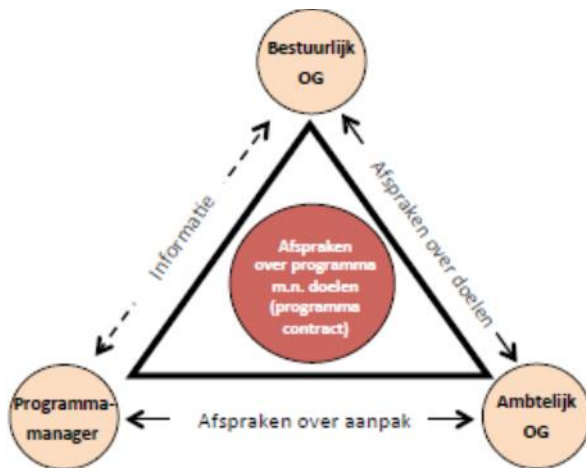
In dit programma zijn er verschillende rollen te weten programmawethouder, ambtelijk opdrachtgever en ambtelijk opdrachtnemer. Hieronder zijn deze rollen beschreven.

Programmawethouder, Margreet Overmeen - Bakhuis, is de bestuurlijk opdrachtgever. Binnen het college worden afspraken gemaakt over de betrokkenheid van de andere leden van het college van B&W en de relatie met andere programma's. Het college bepaalt op welke wijze, en met welke frequentie zij geïnformeerd willen worden. De programmawethouder is het bestuurlijk aanspreekpunt binnen en buiten de organisatie. Zij legt het programmacontract voor aan het college ter vaststelling.

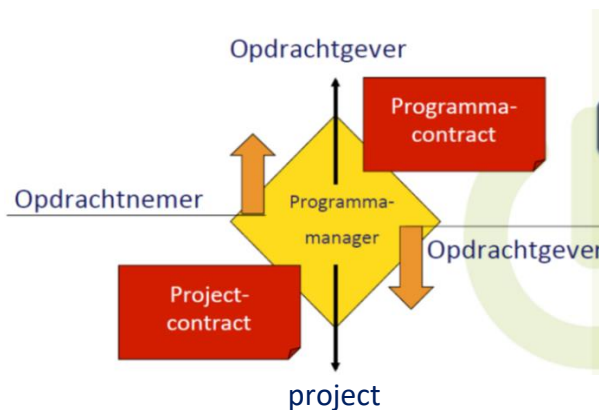
Directielid, Alex Langius, is ambtelijk opdrachtgever. Hij is ambtelijk eindverantwoordelijk voor het programma, hij is budgethouder en daar waar nodig zal hij knopen doorhakken. Hij maakt binnen de directie afspraken over de betrokkenheid van de andere directieleden. De directie is ambtelijk verantwoordelijk voor het selecteren, alloceren en monitoren van het geheel van programma's, projecten, en processen die uitgevoerd worden om de bestuurlijke en organisatiedoelen te bereiken.

Programmamanager, Angela Agus, is ambtelijk opdrachtnemer. De programmamanager geeft sturing aan het programma en de programmaorganisatie. Doelrealisatie, voortgang, grip op financiën hebben de primaire focus. De balans tussen het Wat en het Hoe moet in evenwicht zijn. Tevens heeft zij een aanjagende rol intern én extern. Zij moet partijen geïnformeerd houden, relaties onderhouden.

De programmamanager opereert als opdrachtnemer in een driehoeksrelatie met bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever. Voor de sturing op de inspanningen is de programmamanager juist de opdrachtgever. Zij geeft functioneel leiding aan de medewerkers die (tijdelijk) meewerken aan de realisatie van het programma. De programmamanager heeft geen bevoegdheden ten aanzien van belonen en beoordelen van programmadeelnemers. Die bevoegdheid blijft bij de desbetreffende lijnmanager en gaat niet over zodra zijn/haar medewerker gaat deelnemen aan een programma of project. De lijnmanagers zijn hiërarchisch verantwoordelijk voor hun medewerkers en coachen medewerkers op zelfstandigheid in hun rol als opdrachtnemer.

Visualisatie driehoeksrelatie

Visualisatie dubbelrol programmamanager

In bijlage 2 is een overzicht opgenomen over de verschillende rollen.

Overlegstructuur

De programmamanager heeft tweewekelijks overleg met de ambtelijk opdrachtgever en de bestuurlijk opdrachtgever over de voortgang (al dan niet gelijktijdig).

Het team medewerkers (op dit moment 14) dat bijna dagelijks werkt aan het programma komt elke maandagochtend bijeen om af te stemmen. Tijdens de klimaatprikker wordt kennis gedeeld door te vertellen wat er die week belangrijk is om te delen en worden de belangrijkste resultaten van de vorige week besproken. Daarnaast is er een kernteam overleg (programmamanager, (strategisch) beleidsadviseurs, communicatieadviseur en programmasecretaris) om de grote lijnen te bespreken en of we bij projecten op de goede weg zitten. Per kwartaal zijn er per medewerker die aan het programma werkt één op één gesprekken met de programmamanager.

De programmamanager heeft regelmatig overleg met CMT leden, teammanagers, financiële adviseur en communicatieadviseur.

Aan haar rechterzijde staat een strategisch beleidsadviseur voor strategische beleidsvraagstukken, lobby, landelijke bijeenkomsten, bestuurlijke overleggen en aan haar linkerzijde een programmasecretaris voor P&C cyclus, monitoring en de sturing van het programma. Voor organisatorische zaken is er ondersteuning door een programmasecretaresse bij het organiseren van bijeenkomsten, beleggen van vergaderingen, het maken van verslagen. Tenslotte ondersteuning vanuit de team financiën en control bij het inrichten en adviseren rondom de programmabegroting en de P&C-cyclus.

10. Samenwerking en communicatie

Programmasturing is één van de drie sturingsmechanismen binnen de gemeentelijke organisatie. Kern is beter samenwerken binnen en tussen teams, meer samenhang en integraliteit in denken en doen en meer opgabegericht en klantgericht werken (dat leidt tot verandering van houding en gedrag).

De programmamanager is verantwoordelijk voor het realiseren van de doelstellingen van het Programma Klimaat en Milieu en heeft de rol van opdrachtgever voor de projecten en activiteiten binnen dit programma. Bij alle andere initiatieven, ontwikkelingen en projecten die het programma raken vindt vooraf afstemming plaats met de programmamanager. Gezamenlijk wordt beoordeeld of dit onder de opdrachtgeversrol of regierol van de programmamanager valt of kan worden volstaan met alleen afstemming.

Andere programma's, wijkregie en lijn

De energietransitie en circulaire economie hangt samen met veel andere beleidsopgaven in de gemeente. Het is zeker geen afgebakend speelveld. Er is een belangrijke relatie met wijkregie Leefbare wijken en dorpen, programma's Stedelijke Ontwikkeling en Economie en arbeidsmarkt en de lijn (Uitvoering Fysiek en Uitvoering Sociaal). Bij projecten en of beleidsvraagstukken wordt al in het begin afspraken gemaakt met de managers hoe de betrokkenheid wordt ingericht en wie waar verantwoordelijk voor is en hoe de verdere afstemming zal plaatsvinden.

Extern

Gestreefd wordt dat alle belangrijke stakeholders naar de aard en van de fase waarin het programma zich bevindt optimaal worden betrokken. Stakeholders worden op een interactieve wijze betrokken en op de hoogte gehouden van de voortgang van het programma in algemene zin. Een goede samenwerking is van essentieel belang zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau. Per project wordt dit vooraf in kaart gebracht welke stakeholders van belang zijn en hoe de betrokkenheid zal zijn, zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau. Dit kan per project verschillen. Zo zal voor de wijkaanpakken nauw samengewerkt worden met Cogas, woningcorporaties, andere overheden en inwoners. Daarnaast willen we halverwege het programma een stakeholdersbijeenkomst organiseren om samen van gedachten te wisselen of we op de goede weg zijn.

Communicatie

De energietransitie willen we dichterbij inwoners, instanties en organisaties brengen door steeds beter en vaker de toegevoegde waarde van de transitie centraal te zetten. En bovendien door inwoners beter en vaker te betrekken bij projecten. Alle communicatie-inspanningen richten zich op het uitdragen, versterken en versnellen van de doelstellingen en ambities uit het programma. Zo is het belangrijk kansen in kaart te brengen voor Almelo, Almelse innovaties in de etalage te zetten en het netwerk van betrokken partners te verbreden. Bovendien richten we de communicatie expliciet op het aanmoedigen van initiatieven uit de stad. Daarvoor zoeken we bijvoorbeeld de samenwerking op met netwerken in de stad en proberen we aan te sluiten bij bestaande allianties, evenementen en momenten.

Door doelgericht te communiceren over de bereikte resultaten en de opgaven die we als stad hebben willen we de samenhang en onderlinge verbondenheid van diverse projecten

helder maken. Op die manier vergroten we de herkenbaarheid en maken we het inspirerend voor inwoners, ondernemers en instanties om initiatieven te ontwikkelen of in te haken bij reeds gestarte projecten.

Per project benoemen we de doelgroepen, bepalen we welke communicatiemiddelen wanneer worden ingezet. Daarbij wordt rekening gehouden met de overkoepelende communicatie en dat van partners. We zitten dicht op de ontwikkelingen door aan te sluiten bij de actualiteit. We kijken hoe we informatie verspreiden, successen vieren, hoe we uitnodigen tot nadenken en bewustzijn te creëren.

Communicatiedoelstellingen

- Bewustwording creëren voor de onderwerpen van het programma
- Inspireren en motiveren en stimuleren
- Verbinden van programma's, projecten en netwerken
- Informeren over inspanningen en (deel)resultaten
- Actief betrekken van inwoners bij het realiseren van / bijdragen aan onze ambities
- Duurzaam gedrag stimuleren / beïnvloeden en betrokkenheid creëren door aanbieden handelingsperspectieven / meedenken in oplossingen
- Vooruit denken over het vertalen van ontwikkelingen en actualiteiten in communicatieve kansen

Als strategie denken we aan een combinatie van

- Participatiestrategie (samenwerken met de doelgroepen)
- Adoptiestrategie (faciliteren van het kunnen, willen en doen)
- Ambassadeursstrategie (een koploper draagt de visie en boodschap uit op een persoonlijke manier en probeert zo de doelgroepen te activeren)

Verantwoordelijkheden

Gericht communiceren is een taak van iedereen in een professionele organisatie. Het hart van de communicatie ligt bij de programma en lijnorganisatie en de medewerkers. Zij bepalen de inhoud, de insteek en de toon in samenwerking en afstemming met adviseurs van communicatie. Het is van belang dat vanuit programma- en lijnorganisatie dezelfde boodschap uitgedragen wordt.

11. Risico's

Doel van het managen van eventuele risico's is het beheersen van het programma Klimaat en Milieu en realisatie van de doelstellingen door de diverse projecten.

Bij sturing en beheersing hoort risicomanagement. In het programma kunnen verschillende risico's worden onderscheiden:

- Risico's voor de programmadoelen: waardoor wordt het halen van de doelen mogelijk bedreigd?
- Risico's voor de inspanningen: wat maakt dat de afgesproken inspanningen (projecten, lijnactiviteiten etc.) of hun concrete resultaten niet verricht of bereikt worden?

Mogelijke risico's zijn hieronder beschreven.

Verschillende verwachtingen en weerstand

Voor iedereen wordt het anders om te werken in de nieuwe organisatie. Maar op diverse plekken bestaat het beeld dat dit wel meevalt. Er wordt echter een andere manier van werken, denken en houding verwacht van medewerkers en bestuurders. Meer opgavegericht en klantgericht. Datgene wat op papier is gezet moet nu omgezet worden in acties. Niet alleen op papier maar ook de daadwerkelijke uitvoering. Verandering kost tijd en daar dient in geïnvesteerd te worden. Dit kan een risico betekenen voor de uitvoering van het programma echter na verloop van tijd zal dit risico sterk afnemen omdat de nieuwe werkwijze is ingebed in de organisatie.

Weerstand van inwoners kan eveneens leiden tot vertraging van de uitvoering of zelfs niet uitvoeren van projecten. Denk bijvoorbeeld aan weerstand bij opwek van hernieuwbare energie of het aardgasloos maken van wijken.

De energietransitie kan leiden tot hogere uitgaven voor inwoners. Niet alle inwoners kunnen deze lasten dragen en dat kan tot vertraging van het realiseren van de doelstellingen van het programma leiden.

Veranderende (politieke) landschappen

Beslissingen van het college en de gemeenteraad kunnen leiden tot veranderingen van de inhoud, snelheid en koers van de uitvoering van het programma. Maar ook de actuele situatie in de wereld/EU/NL verandert sneller dan wij vaak mee kunnen bewegen. Bijvoorbeeld hoge energierekeningen, inflatie of een recessie kunnen leiden tot andere uitgave patronen van inwoners, bedrijven maar ook gemeente en Rijk.

Onvoldoende beschikbaarheid van medewerkers in de markt

Het programma vraagt een behoorlijke personele inzet. De energietransitie kan in een stroomversnelling raken als de samenleving in beweging komt. Alle overheden vissen in hetzelfde net. Inwoners willen massaal verduurzamen. En dat in een periode van al aanwezige tekorten op de arbeidsmarkt. Daarom zullen scherpe keuzes gemaakt worden om de realisatie van het programma mogelijk te maken. Medewerkers binnenhalen en houden slaagt alleen bij een stevige organisatie waar het fijn werken is met aandacht voor het personeel. De mogelijke gevolgen van dit risico heeft reeds de aandacht van de directie en daar wordt aan gewerkt.

Risicoparagraaf

Bij de start van een project wordt in het voorstel een risicoparagraaf opgenomen. Zo komt in beeld welke risico's er zijn en hoe mogelijke negatieve gevolgen beperkt kunnen worden.

12. Middelen

Voor het uitvoeren van het programma Klimaat en milieu is jaarlijks 400.000 euro beschikbaar. De incidentele programmamiddelen zijn voor vier jaar beschikbaar gesteld. De werkelijke uitputting kan gedurende de periode 2023-2026 plaatsvinden.

Daarnaast ontvang de gemeente Almelo een specifieke uitkering (SPUK) van bijna 1,3 mln euro per jaar voor uitvoeringskosten (FTE's) + nog aan te vragen subsidies zoals de specifieke uitkering Lokale aanpak Isolatie.

Ten slotte is Almelo goed in het binnenhalen van subsidies. Er wordt dan ook actief ingezet om zoveel mogelijk subsidie kansen te benutten.

Programma Klimaat en milieu	Beschikbaar	Werkelijk / Prognose
Jaar 2023	1.700	
Jaar 2024	1.700	
Jaar 2025	1.700	
Jaar 2026	1.700	
Totaal	6.800	-

Bedragen x 1.000 euro

Verdeling materiële middelen 400K per jaar

De middelen voor 2024-2026 zijn zeer globaal ingeschat.

	2023	2024	2025	2026
Energiebesparing		100K	100K	100K
• werkbudget energiebesparing	25K			
• werkbudget verduurzaming/ isolatieprogramma/ vastgoed	25K			
• participatie	75K			
Duurzame energieopwekking en opslag		50K	50K	50K
• werkbudget opwekking en opslag	50K			
Warmtetransitie		220K	220K	220K
• transitievisie warmte	25K			
• werkbudget Aalderinkshoek	PAWsubs			
• werkbudget Windmolenbroek	50K			
• werkbudget Bornsestraat	80K			
Circulariteit	50K	10K	10K	10K
• visiedocument opstellen				

• Bedrijven en instellingen aanjaagbudget				
Organisatie, communicatie en onvoorzien	20K	20K	20K	20K
Totaal	400K			

Capaciteit

Om de doelen die beschreven zijn in dit programma te realiseren is het nodig om uitéénlopende inzet, kennis en kunde te bundelen en om samen te werken. In onderstaande tabel is een inschatting gemaakt van de benodigde capaciteit die nodig is voor de projecten die onder regie van de programmamanager vallen.

	Functie	Aantal Fte of uur per jaar
	Strategisch beleidsadviseur energietransitie/lobby	1
	Beleidsadviseur energietransitie	3,5
	Beleidsadviseur Vastgoed	150 uur
	Beleidsstrateeg (verbonden partijen)	100 uur
	Jurist	PM
	Junior beleidsadviseur/trainee	1
	Technische beleidsadviseur	1,5 fte
	Projectleider UF PAW	0,5 fte
	Bouwkundig adviseur	1 fte
	Communicatieadviseur	0,5 fte
	Communicatiemedewerker	PM
	Programmasecretaris	0,5 fte
	Management assistente	0,5 fte
	Financieel adviseur	200 uur
	Subsidieadviseur	200 uur
	Inkoopadviseur	50 uur
	Medewerker GEO	92 uur

Bijlage 2: Rollen bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever en opdrachtnemer

Bestuurlijk opdrachtgever:

- Vertegenwoordigt de bestuurlijke wil om projecten te realiseren. Bepaalt ook, in afstemming met het college, de kaders waarbinnen het project/programma gerealiseerd dient te worden.
- Is verantwoordelijk voor het bestuurlijk commitment. Zorgt, gaande de rit, voor afstemming en verdediging van het project/programma in college en raad.
- Richt zich vooral op het bouwen van de relaties en het netwerk en minder op de details en de uitvoering binnen de projecten
- Is verantwoordelijk voor de afstemming met andere bestuurlijke programma's.
- Voert de regie op de externe bestuurlijke contacten (externe organisaties en pers).
- Is ook emotioneel bij het project/programma betrokken en is bereid risico's te lopen.
- Ligt er (soms) 's nachts wakker van.

Ambtelijk opdrachtgever:

- Neemt namens de ambtelijke organisatie de opdracht van het college aan; onderhandelt met de bestuurlijk opdrachtgever wanneer opgegeven grenzen/wensen niet haalbaar zijn.
- Bewaakt de programmadoelen in relatie tot inzet van middelen en andere programma's en lijnactiviteiten.
- Is in staat om middelen uit de organisatie vrij te maken die nodig zijn om het projectresultaat of programmadoel te realiseren. Zorgt ervoor dat de opdrachtnemer over deze middelen kan beschikken.
- Is ook emotioneel bij het project/programma betrokken en is bereid risico's te lopen.
- Ligt er (soms) 's nachts wakker van.
- Is steun en toeverlaat van het hoofd, de programmamanager of projectleider om actief en regelmatig mee te overleggen, sparren op ingewikkelde dossiers, voorbereiding van bestuurlijke overleggen etc.

Opdrachtnemer:

- Realiseert het programma/beleidsopgave en is daarbij verantwoordelijk voor de uitvoering.
- Werkt volgens de afgesproken aanpak en binnen de afgesproken bestuurlijke, financiële en organisatorische kaders.
- Is verantwoordelijk voor de ambtelijke regie op de bestuurlijke agenda voor het programma/beleidstraject.
- Is verantwoordelijk voor het ambtelijk proces om te komen tot beslisdocumenten voor het project/programma/beleid.
- Is verantwoordelijk voor de informatiestroom tussen project/programma/beleidstraject en de bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever. AO en BO worden niet verrast door dingen die binnen het project/programma/opgave spelen
- Creëert voorstellen voor afstemming met andere projecten/programma' en lijnactiviteiten.
- Geeft leiding aan de programmaorganisatie of beleidsteam.
- Escaleert bij problemen of conflicten tijdig naar zijn AO of BO en mag verwachten hier dan een actief luisterend oor en waar nodig probleemoplossende houding aan te treffen.

Aandachtspunten voor warm Ambtelijk Opdrachtgeverschap:

- Maak expliciet duidelijk wat je met je project wilt bereiken en geef de randvoorwaarden aan.
- Maak specifieke afspraken op basis van GROTICK (geld, risico, organisatie, tijd, informatie, communicatie, kwaliteit).
- Maak helder wie wat doet.
- Maak zoveel mogelijk gebruik van standaard producten.
- Kijk regelmatig terug om vooruit te komen.
- Vraag om regelmatige rapportages en concentreer je op de afwijkingen.
- Leg uitgangspunten / aannames vast
- Check regelmatig of ambities en mogelijkheden nog in balans zijn.
- Wees een betrokken sponsor van je project en laat dat merken.
- Neem de tijd om behaalde successen te vieren.